

TEORIJSKA PROMIŠLJANJA O INFORMACIJSKOJ POLITICI U KONTEKSTU KNJIŽNIČNE DJELATNOSTI

Mr. sc. Anita Konjicija-Kovač

Biblioteka Muzičke akademije u Sarajevu, Sarajevo

anita.konjicija-kovac@mas.unsa.ba

Sažetak

U demokratskom društvu promocija, poštivanje i povezivanje čovjekovih prava i osnovnih sloboda temeljne su zadaće svake države. Uključivanje knjižnica u takve procese podupiru Europska unija i UNESCO različitim dokumentima koji se odnose na slobodan pristup informacijama, ulogu knjižnica u nacionalnoj informacijskoj politici, ulogu knjižnica u industriji znanja, zaštitu pisanog nasljeđa, razvoj informacijskih resursa i servisa, promicanje djelotvornog korištenja informacija i sl.

Knjižnice, arhivi i muzeji formiraju informacijsku politiku tako što utječu na pristup građana informacijama. Takva se politika regulira vladinim legislativama (zakoni, pravila, propisi, smjernice), koji opet utječu na informacijski ciklus koji predstavlja kreaciju, organizaciju, diseminaciju ili evaluaciju informacija. Nacionalna je informacijska politika niz vladinih odluka koje su određene da potiču bolju informacijsku infrastrukturu. Ona je vladin instrument koji bi u svakoj državi omogućavao najbolju moguću mrežu informacijskih službi. Te bi službe morale određenim sredstvima ispunjavati potrebe korisnika cjelovito, brzo i u primjerenom obliku. Nacionalna informacijska politika pokriva pitanja razvoja informacijskih resursa i servisa, pružanja pristupa informacijama, promicanja djelotvornog korištenja informacija, razvoj i koordinaciju nacionalnih informacijskih aktivnosti, kao i sudjelovanje u međunarodnim informacijskim aktivnostima.

Ključne riječi: informacijska politika, nacionalna informacijska politika, knjižničarstvo, sloboda informacija

Uvodna razmatranja

Negdje od sredine 1960-ih godina 20. stoljeća i kasnije, u skladu s brzim tehnološkim razvojem računara i ere interneta, došlo je do pojave mnogih novih pitanja vezanih za informacije. Povećana jednostavnost kreiranja, distribucije, pristupa i kopiranja informacija stvorila je također nova pitanja i nedoumice (Pasek 2015, 287). Što to ustvari znači? S jedne strane javnost zahtijeva odgovornost od demokratskih vlada i očekuje transparentnost vladinih informacija. To uključuje trendove pružanja otvorenog pristupa podacima generiranim javnim sredstvima. S druge strane, vlada postaje tajanstvenija u ime nacionalne sigurnosti i borbe protiv terorizma (Pasek 2015, 287). S tim u vezi, sasvim je jasno da su u demokratskom svijetu promocija, poštivanje i povezivanje čovjekovih prava i osnovnih sloboda temeljne zadaće svake države. U tom smislu, građani trebaju imati jednako

pravo i jednako slobodan pristup informacijama.

Uključivanje knjižnica u takve promjene i procese u društvu podupire i Europska unija različitim dokumentima, među koje između ostalih spadaju i smjernice Vijeća Europe u obliku *Preporuka za knjižnično zakonodavstvo i politiku* (2000). Preporuke se odnose na slobodan pristup informacijama, ulogu knjižnica u nacionalnoj informacijskoj politici, ulogu knjižnica u industriji znanja i zaštitu pisanog nasljeđa, kao važna i temeljna pitanja djelovanja knjižnica i njihove institucionalizacije.

Svoju društvenu ulogu knjižnice ispunjavaju kao javna služba i uz arhive i dokumentacijske centre predstavljaju od države ovlaštene ustanove za prepoznavanje, zaštitu i čuvanje nacionalnih i svjetskih informacija (Reinitzer 2002). Knjižnice, dokumentacijski centri i arhivi postaju centralno mjesto u višedimenzionalnom

razvoju, istraživanju, širenju i zaštiti znanja. Predstavljaju i osnovne institucije za učenje i veza su između tražitelja informacija i njihovih kreatora ili pružatelja usluga te njihove službe moraju biti u mogućnosti pružiti pristup informacijama. Ove institucije su u mnogočemu i nositelji političkog i općeg razvoja zemlje u smislu jamstva slobodnog pristupa informacijama, ali i kao mjesta kulturne memorije i kulturnog susreta (Reinitzer 2002).

Prema Featheru (2008, 133), država može intervenirati između informacijskog posjednika i informacijskog tražitelja na četiri načina:

- zaštititi informacije kao dio vlasništva gdje prava vlasnika pripadaju njihovom legalnom posjedovatelju;
- prevenirati neautoriziranu uporabu informacija;
- garantirati pravo pristupa određenim kategorijama informacija od interesa ili koristi građanima;
- regulirati pristup informacijama u smislu slobodnog pristupa informacijama ili prevenirati širenje informacija iz razloga sigurnosti ili moralnosti.

Prema istom autoru knjižnice su distributeri informacija koji imaju posebnu ulogu u društvu gdje ostvaruju poseban interes jer su među malobrojnima čije motivacije nisu orijentirane na profit (Feather 2008).

Definiranje pojma informacijske politike

Dokumentom UNESCO-a o nacionalnoj informacijskoj politici (*National Information Policies*) iz 1990. politika se definira kao set principa i strategija koji vode nizu akcija za ostvarenje zadanih ciljeva (Montviloff 1990, 7). Ta se politika može razvijati na organizacijskoj ili institucionalnoj razini (mikropolitika), kao i na nacionalnoj, regionalnoj ili internacionalnoj razini (makropolitika). Isti dokument za to donosi nekoliko načina: pravni instrumenti (ustav, parlamentarni akti, propisi, zakoni, međunarodni odnosi itd.), profesionalni instrumenti (kodeksi ponašanja, profesionalna etika itd.) i kulturni instrumenti (vjerovanja, tradicija, društvene vrijednosti itd.). Primijenjeno na polje informa-

cija, to bi značilo pružanje smjernica za izradu strategija i programa za razvoj i korištenje informacijskih resursa, servisa (usluga) i sustava (Montiloff 1990, 7).

Termin informacijska politika u modernom značenju riječi počeo se da primjenjivati negdje oko kasnih 1970-ih i ranih 80-ih godina (Orna 2008, 548), ali su, kako kaže Filo (Filo 1992, 13), knjižnice već u 80-im godinama prestale biti samo spomenici nacionalne kulture i počele su organizirati nove informacijske službe, oslanjajući se na informacijsku tehnologiju, te su tako postale aktivni djelatnici u svijetu informacija.

Prema autorici Braman (2011, 2), informacijska politika predstavlja "krovni" termin za sve zakone, propise, odredbe i doktrinarne stavove koji se bave informacijama, komunikacijama i kulturom, a slično je definira i Rubin (2004, 121) prema kojemu informacijska politika predstavlja svaki zakon, regulaciju, pravilo ili praksu (pisanu ili nepisanu) koji utječu na kreaciju, organizaciju, diseminaciju ili evaluaciju informacija.

Rubin (2004, 121) također kaže da je informacijska politika regulirana vladinim legislativama. Ove legislative često su fokusirane na područja kao što su informacijska tehnologija, telekomunikacije, zaštita privatnosti, autorska prava i intelektualno vlasništvo te vladini informacijski sustavi. Također, prema istom autoru (Rubin 2004), institucije kao što su knjižnice, muzeji i arhivi formiraju informacijsku politiku na taj način da utječu na pristup građana informacijama, a informacijska politika specifično kreirana od strane knjižnica ima signifikantan efekat na njihove kolekcije i servise.

Možemo zaključiti da se informacijska politika sastoji od zakona, propisa, doktrinarnih stajališta i drugih postupaka odlučivanja i prakse s učincima na razini društva, uključujući stvaranje informacija, njihovu obradu, tijek, pristup i korištenje. S tim u vezi, informacijska politika je kombinacija zakona, propisa, pravila i smjernica koji usmjeravaju stvaranje, upravljanje i korištenje informacija (Jaeger 2007, 841). To su i socijalni, odnosno društveni mehanizmi koji se koriste za kontrolu informacija (Burger 1993, 6).

Definicije informacijske politike kao pravila ili propisa koji utječu na informacijski ciklus, koji je vezan za pitanja stvaranja, proizvodnje, distribucije, pristupa i korištenja informacija (Pasek 2015), predstavljaju različite perspektive i interese koji se odnose na područja informacijske politike, kao i na različite načine protoka informacija u društvu.

Konstituiranje, uloga i zadaci informacijske politike

S pojmom informacijske politike u današnje vrijeme usko je povezan termin informatizacija, koji se jako često koristi, no što on ustvari po svojoj definiciji znači? Prema autorima Tuđman, Boras i Dovedan (1992), to je “proces pretvaranja podataka, dokumenata i znanja u obavijest, odnosno oblik socijalne i prostorne/vremenske pokretljivosti znanja i dokumenata”, a njen se predmet definira kao prijenos i “upravljanje ljudskim znanjem”. U takvom “prijenosu znanja” postoje tri ključna faktora koja taj prijenos omogućavaju, a to su:

- dostupnost,
- upravljanje i
- korištenje informacija (Tuđman, Boras, Dovedan 1992).

Da bi informacije bile dostupne, potrebno je definirati informacijske potrebe korisnika i na temelju toga osigurati odgovarajuće izvore obavijesti te odrediti takvu informacijsku politiku i planove informatizacije koji će omogućiti da korisnicima na svim razinama budu dostupni informacijski izvori, a “da bi se djelotvorno ovladalo raspoloživim znanjima i obavijestima, potrebno je od postojećih (i novih) informacijsko-dokumentacijskih službi svih vrsta stvoriti povezani informacijski sustav koji će uspostaviti dobre veze između INDOK službi u zemlji i informacijskih sustava izvan zemlje” (Tuđman, Boras, Dovedan 1992). Korištenje postojećih informacija potrebno je omogućiti prvenstveno ovladavanjem njihove brojnosti, njihovom složenosti te obratiti pozornost i na nositelje tih informacija.

S tim u vezi, a s obzirom na to da informacijska djelatnost, kako tvrde Tuđman, Boras i Dove-

dan (1992), još uvijek nije institucionalizirana u svim svojim segmentima, potrebno je upozoriti na međunarodna iskustva u institucionalizaciji informacijske politike, za što npr. mogu poslužiti i UNESCO-va iskustva i postavke. Jedan od takvih dokumenata je *National Information Policies* (Nacionalna informacijska politika) iz 1990. godine.

Jednako bitan segment u sagledavanju važnosti ozbiljnog konstituiranja informacijskih politika predstavlja udio Europske unije. Temelj za takvo djelovanje jesu prije svega programi za istraživanje i tehnički razvoj u EU. Knjižnice su naravno uključene u takve procese. Potrebno je napraviti strategije razvoja za usklađivanje aktivnosti knjižnica na području informacijskog društva. Takve smjernice u obliku *Preporuka za knjižnično zakonodavstvo i politiku* daje nam Vijeće Europe 2000. godine i prema njima, knjižnice se osnivaju za dobrobit svojih korisničkih zajednica da bi promicale njihova prava na pristup informacijama i idejama.

Također, iste Preporuke kažu da:

- knjižnične službe i usluge trebaju biti dostupne građanima bez obzira na rasu, nacionalnu, vjersku i kulturnu pripadnost, politička uvjerenja, fizičke nedostatke ili teškoće pri učenju, spol ili spolno usmjerenje;
- osnovna informacijska građa, pomagala i službe, financirani iz javnih sredstava, trebaju biti besplatni za korisnika i podjednako dostupni svim članovima korisničke zajednice;
- onemogućavanje pristupa građi ili mreži treba se temeljiti isključivo na važećim zakonima;
- knjižnice trebaju prikupljati građu i osigurati pristup izvorima na temelju kakvoće i relevantnosti za potrebe korisničke zajednice;
- knjižnice se trebaju pobrinuti za najvišu razinu i kakvoću intelektualnog i fizičkog pristupa građi i izvorima;
- knjižnice moraju biti prikladno smještene, dostupne svima i opremljene tako da mogu služiti i potrebama osoba oštećena vida ili

sluha te osobama s drugim oštećenjima.¹

Iste Preporuke, s obzirom na načela pristupa elektroničkim mrežama, upućuju na to da knjižnice trebaju:

- u potpunosti iskoristiti potencijal umreženih informacija, posebno Interneta;
- osigurati korisnicima elektronički pristup informacijskim izvorima;
- izbjegavati svjesno dopuštanje pristupa građi na Internetu koja je protuzakonita;
- oblikovati politiku korištenja Interneta tako da izrazi ciljeve i zadaće u stvaranju javnog pristupa umreženim informacijama;
- poštovati korisnička prava, uključujući i pravo na povjerljivost i privatnost pri korištenju elektroničkih izvora i službi;
- stalno preispitivati politiku o mjestima javnog pristupa i primjenu te politike u praksi.²

Autorica B. Filo u tekstu *Informacijska politika*, prije više od 25 godina, otvara pitanja koja se tiču planiranja informacijske politike, a koja su još uvijek itekako aktualna. Tekst pruža kratke i temeljite informacije o segmentima planiranja, organiziranja i upravljanja informacijskim politikama. Naglašava važnost i hitnost djelovanja, osobito kada je riječ o knjižničnoj djelatnosti.

U spomenutom tekstu zadaća informacijske politike, prema Filo (1992, 18), jeste da poveže napore u obrazovnom i informacijskom djelovanju te da inicira nastanak metodoloških pristupa s kojima bi knjižnična informacijska djelatnost učinkovito sudjelovala u pedagoškom procesu na svim stupnjevima. Ista autorica također kaže da je u konstituiranju informacijske politike potrebno obratiti pažnju na pripremu učinkovitog programa informacijske politike i identifikaciju informacijskih potreba (to su znanstvena politika, politika obrazovanja, politika razvoja informacionih tehnologija te knjižničarska informacijska politika), zatim ustanovljavanje informacijskih službi i pospješivanje njihove učinkovite uporabe (Filo 1992, 16).

Instrumenti koji su potrebni za izvršavanje informacijske politike su (Filo 1992):

- norme,
- stručni kadar i njegovo obrazovanje,
- informacijska tehnologija,
- istraživanje i razvoj,
- izvori matičnih organizacija,
- financije.

Nas zanima informacijska politika s gledišta knjižnične informacijske djelatnosti. Ona se bavi informacijama, odnosno znanjem koje je pohranjeno u raznim oblicima, na raznim medijima i u različitim načinima uporabe.

S tim u vezi, zakoni koji utječu na proizvodnju i uporabu informacija unutar društva podupiru i područje knjižničarstva i informacijske znanosti. Oni ne uključuju samo knjižničarske temeljne principe nego i etičke prakse struke (Pasek 2015, 287). Zakoni, kao osnovna podloga za djelovanje knjižnica (Pivec i Šercar 1998, 55), trebali bi biti ujednačeni, precizni i temeljiti, a dobra suradnja između struke i države, kako kaže Južnič (2001), trebala bi biti omogućena preko različitih stručnih udruženja.

Zajednička pitanja informacijske politike odnose se na neprestane probleme u pristupu informacijama, pravima na privatnost, intelektualnoj slobodi, zaštiti autorskih prava i međusobno povezanim temama. Relativna jednostavnost suvremenog elektroničkog prikupljanja, prijenosa i dijeljenja podataka dodatno je usložnjena jer se problemi oko informacijskih pitanja ne odnose samo na stručnjake knjižnica i informacijskih znanosti već obuhvaćaju široku lepezu drugih disciplina i interesnih skupina (Pasek 2015, 287–288).

“Osnovni zadaci informacijske politike uvjetovani su predmetom informatizacije i problemima prijenosa i korištenja informacija” (Tuđman, Boras, Dovedan 1992). Okosnica svakoga informacijskog razvoja zasniva se na četiri zadatka, a to su (Tuđman, Boras, Dovedan 1992):

¹ Tekst *Preporuka* preuzet s <http://dzs.ffzg.hr/text/preporuke.pdf>

² Ibidem

- definirati nacionalnu informacijsku politiku uzimajući u obzir informacijske potrebe zemlje (ali i svake zajednice) te preporuke i prijedloge međunarodne zajednice;
- stvoriti, poboljšati i u skladu s potrebama korisnika izabrati metodologiju prijenosa obavijesti i metodologiju interkomunikacije među INDOK službama i informacijskim sustavima;
- definirati kriterije razvoja informacijske infrastrukture INDOK službi (...) tj. organizacija i institucija od kojih se sastoji lanac sudionika u obradi i prijenosu informacija. Ti se kriteriji trebaju odnositi na razvoj svih vrsta INDOK službi: knjižnica, dokumentacijskih centara, arhiva, muzeja, službi za analizu i indeksiranje informacija, kao i službi za povezivanje sa (specijaliziranim) međunarodnim i svjetskim informacijskim centrima i sustavima;
- brinuti o izobrazbi informacijskih stručnjaka, ali i samih korisnika.

Možemo zaključiti kako demokratske tradicije suvremenog društva promoviraju slobodan protok ideja kao nešto što je esencijalno i jako važno u društvu, a ako je društvo slobodno, ono će napredovati i razvijati se. Na taj se način može reći da informacijska politika u demokratskom društvu zahtijeva balansiranje socijalnih, ekonomskih i političkih interesa (Burger 1993, 121).

Nacionalna informacijska politika

Neospornu važnost konstituiranja nacionalnih informacijskih politika unutar demokratskih sustava možemo početi Oppenheimovom definicijom nacionalne informacijske politike koja kaže da je nacionalna informacijska politika niz vladinih odluka koje su određene da potiču bolju informacijsku infrastrukturu (Oppenheim 1994). Koliko će ustvari pojedine države i njihove vlade poticati informacijsku infrastrukturu ovisi o cjelokupnom stanju i mogućnosti sustavnog uređenja države, njenih zakona i njihove implementacije. S tim u vezi, Oppenheim (1998, 47) klasifikaciju nacionalnih informacijskih politika temelji na šest područja:

turu ovisi o cjelokupnom stanju i mogućnosti sustavnog uređenja države, njenih zakona i njihove implementacije. S tim u vezi, Oppenheim (1998, 47) klasifikaciju nacionalnih informacijskih politika temelji na šest područja:

- zakonodavstvo
- propisi
- razvoj infrastrukture
- nabavna služba (servisi)
- obrazovna politika
- kulturna informacijska politika

Ako pratimo *Preporuke za knjižnično zakonodavstvo i politiku* koje je donijelo Vijeće Europe, doći ćemo također do sličnog zaključka, gdje bi knjižnično zakonodavstvo i mjere politike trebali (Reinitzer 2002):

- obezbijediti neophodni pravni status i stručne platforme za sve vrste knjižnica;
- dati detaljni niz standarda (i njihovih provođenja);
- obezbijediti platformu koja može razjasniti odnose između knjižnica;
- obuhvatiti sve vrste nositelja informacija kako bi se svim građanima garantirao slobodan pristup informacijama;
- istaknuti usluge knjižnice kao važan faktor u podržavanju i razvoju demokratije;
- ponuditi smjernice za kvalitetno mjerenje provođenja smjernica.³

S druge strane, vlasti i institucije trebale bi (Reinitzer 2002):

- obezbijediti jasnu strukturu za sve stupnjeve sektora knjižnice,
- nastojati razviti neophodnu infrastrukturu.⁴

Nacionalna informacijska politika bila bi taj instrument koji bi u svakoj državi omogućavao najbolju moguću mrežu informacijskih službi. Te bi službe morale određenim sredstvima ispunjavati potrebe korisnika cjelovito, brzo i u primjerenom obliku (Gray 1988). Uloga informacijske politike je upravo da se približi tom nedostižnom idealu. Mora naći ravnotežu i dati

³ Ovaj dio teksta Preporuka preuzet je s http://home.izum.si/cobiss/oz/2002_3-4/html/clanek_03.html iz članka S. Reinitzera objavljenog 2002. u časopisu *Organizacija znanja* 7 (3–4): 74–81.

⁴ Ibidem

prednost onim informacijskim službama koje se najbolje uklapaju u razvojne težnje naroda i koje najbolje podupiru njegov kulturni identitet (Filo 1992, 10).

Nacionalna informacijska politika mora zagovarati harmonično korištenje i djelovanje informacijskih izvora, servisa i sustava, koji znače brz pristup relevantnim informacijama za različite potrebe korisnika; koordinaciju i kompatibilnost između različitih zakonskih uređenja, stavljajući na raspolaganje opskrbu informacijama na što bolji i kvalitetniji način, bolji odziv na posljedice razvoja informacijskih tehnologija i učinkovitije suradnje u regionalnim informacijskim sustavima i mrežama (Montviloff 1990, 11).

Nacionalna informacijska politika obično pokriva sljedeća glavna pitanja u području informacija, onako kako ih definira dokument UNESCO-a (*National Information Policies*, 1990): razvoj informacijskih resursa i servisa, uključujući stvaranje i prikupljanje informacija, informacijsku radnu snagu, tehnologiju; pružanje pristupa informacijama i njihovo učinkovito širenje, uključujući područja poput marketinga upravljanja informacijskim resursima; promicanje djelotvornog korištenja informacija, uključujući obuku korisnika za traženje i primjenu informacija i podizanje njihove percepcije o vrijednosti informacija; razvoj i koordinaciju nacionalnih informacijskih aktivnosti, uključujući rad sustava za podršku odlučivanju i evaluaciju; sudjelovanje u međunarodnim informacijskim aktivnostima, uključujući takva područja kao što su prekogranični tok podataka, prijenos informacijskih tehnologija, mreže informacija za razmjenu resursa (Montviloff 1990, 11).

Knjižnice na razini nacionalne informacijske politike trebaju biti uključene i u međunarodnu razmjenu informacija, ići u korak s proizvodnjom i distribucijom sadržaja u digitalnom obliku, kao i razvijati knjižnične usluge na razini novih informatičkih tehnologija. Na nivou nacionalne i lokalne vlasti financiranje knjižnica treba biti javna obaveza, ali ne smije ugroziti temeljna načela slobodnog pristupa informaci-

jama. Adekvatno obrazovanje i osposobljavanje knjižničara za rad u digitalnom okruženju trebalo bi biti dio nacionalne informacijske politike kako bi adekvatno odgovorili svojim zadacima pri uporabi novih tehnika i usluga.

Kako je napisao Slokar (1992), s gledišta knjižničnog informacijskog sustava oslanjamo se na dva makrosistemska cilja. Prvi je otvorenost informacijskog sustava, a drugi predstavlja pravno i učinkovito provođenje odgovornosti i informacijsko-servisne uloge knjižnica. Pri oblikovanju i implementaciji oba cilja u demokratskoj državi potrebna je dvosmjerna vertikalna komunikacija – između države i njenih agencija na jednoj strani i javnih ustanova i drugih pravnih subjekata, stručnjaka i korisnika na drugoj strani.

Međunarodni programi i inicijative o uključivanju knjižnica u informacijsku politiku

Program UNESCO-a iz 1974. godine donesen u Parizu, poznat kao *National Information Services* (NATIS), preporučuje vladama da što je više moguće olakšaju pristup informacijama pomoću dokumentacijskih, knjižničnih i arhivskih službi i usluga. Ovaj dokument prikazuje metode realizacije nacionalnog informacijskog sustava koji sadrži dvanaest ciljeva. Informacija je, kako tvrdi Filo (1992), izvor od izuzetne ekonomske i društvene važnosti. O njoj ovisi pravo djelovanje informacijskog društva i većina razvijenih zemalja usvojila je određene smjernice za razvoj informacijskih usluga koje zajedno predstavljaju informacijsku politiku također na polju knjižničarstva. Osnovni koncept programa je sveobuhvatan pristup u smislu rješavanja informacijske potrebe na nacionalnoj razini.

U drugom programu UNESCO-a *United Nations International Scientific Information System* (UNISIST) iz 1971.⁵ i 1980. godine informacijska politika definirana je kao prioritetni zadatak. Cilj je informacijske politike identificirati zahtjeve za informacijama i osigurati ih. Oba programa spojena su 1976. godine u tzv. GIP – *General Information Program* koji je postao

⁵ Više na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000648/064862eo.pdf>

krovna organizacija za informacijsku politiku koju UNESCO pokušava provesti u zemljama članicama.

U oktobru 1998. godine Europski parlament usvojio je izvješće o inicijativi *The Roles of Libraries in Modern Society*⁶ (Uloga knjižnica u suvremenom društvu) istaknuvši ulogu knjižnice kao jednog od ključnih elemenata otvorenog pristupa informacijama za razvoj demokratskog informacijskog društva. Europska komisija kao dio strategije za poboljšanje digitalne ekonomije u 2010. godini donosi Digitalnu agendu za Europu: inicijativa za digitalne knjižnice (*Digital Agenda for Europe: Digital Libraries Initiative*)⁷ u kojoj identificira sedam prioriteta akcijskih područja u kojima stvaranje digitalnog sadržaja i pristup ostaju među prioritetima EU u razvoju informacijskog društva.

IFLA u Strateškom planu (*IFLA Strategic Plan 2010–2015*)⁸ za 2010–2015. naglašava cilj koji se usredotočuje na omogućavanje knjižnicama da povećaju svijest donositelja odluka o ključnoj ulozi koju knjižnice igraju u unaprjeđenju društva informiranja i znanja. Slične strategijske pravce donosi i u Strateškom planu za 2016–2021.⁹ (*IFLA Strategic Plan 2016–2021*), u kojem stoji da se osnaživanjem knjižnica planiraju razviti strategije i alati kojima bi iste te knjižnice mogle djelovati kao ključni pružatelji informacija, obrazovanja, istraživanja, kulture i društvenog sudjelovanja. Važno je izgraditi okvir koji promiče ravnopravan pristup informacijama i znanju u bilo kojem obliku i na bilo kojem mjestu.

Zaključak

U najjednostavnijem smislu riječi, kako kaže autorica Pasek (2015, 286), politika su pravila i vodiči koji pružaju strukturu našim životima. Oni doprinose urednom društvu. S tim u vezi, legislative koje donosi i provodi politika, u ovom slučaju informacijska politika, utječu

na proizvodnju i uporabu informacija unutar društva.

Knjižnice su unutar informacijskih politika, napose nacionalnih, uključene u takve procese. Svoju društvenu ulogu ispunjavaju kao javna služba. Organiziraju nove informacijske službe, oslanjajući se na informacijsku tehnologiju, i tako postaju aktivni djelatnici u svijetu informacija. Informacijska politika regulira se vladinim legislativama (zakoni, pravila, propisi) koji utječu na kreaciju, organizaciju, diseminaciju ili evaluaciju informacija. Knjižnice, arhivi i muzeji formiraju informacijsku politiku tako što utječu na pristup građana informacijama. Kombinacija zakona, propisa, pravila i smjernica usmjerava stvaranje, upravljanje i korištenje informacija.

Da bi informacije bile dostupne, potrebno je definirati informacijske potrebe korisnika te omogućiti takvu informacijsku politiku koja bi na svim razinama svim korisnicima informacijske izvore učinila dostupnim. *Preporuke za knjižnično zakonodavstvo i politiku* u EU daju nam smjernice prema kojima se knjižnice osnivaju za dobrobit svojih korisničkih zajednica da bi promicale njihova prava na pristup informacijama i idejama. Svaki informacijski razvoj zasniva se na: definiranju informacijske politike, izboru metodologije prijenosa informacija, definiranju kriterija razvoja informacijske infrastrukture te brizi o izobrazbi informacijskih stručnjaka i korisnika.

Nacionalna informacijska politika bila bi taj instrument koji bi u svakoj državi omogućavao najbolju mrežu informacijskih službi. Te službe ispunjavale bi potrebe korisnika. Nacionalna informacijska politika pokriva pitanja razvoja informacijskih resursa i servisa, pružanja pristupa informacijama, promicanja djelotvornog korištenja informacija, razvoja i koordinacije nacionalnih informacijskih aktivnosti, kao i sudjelovanje u međunarodnim informacijskim aktivnostima.

⁶ The Roles of Libraries in Modern Society: <http://www.eblida.org/uploads/eblida/19/1258977707.pdf>

⁷ Više na: <http://www.eblida.org/news/digital-agenda-for-europe-digital-libraries-initiative.html>

⁸ IFLA Strategic Plan 2010–2015: <http://www.ifla.org/files/hq/gb/strategic-plan/2010-2015.pdf>

⁹ IFLA Strategic Plan 2016–2021: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/officers/key-documents/draft-strategic-plan-and-key-initiatives-full-version.pdf>

Literatura

- Braman, Sandra. 2011. "Defining Information Policy" *Journal of Information Policy* 1: 1–5. [online] <https://www.jstor.org/stable/10.5325/jinfopoli.1.2011.0001.pdf>. Datum pristupa: 24. 10. 2017.
- Burger, Robert H. 1993. *Information Policy: A Framework for Evaluation and Policy Research*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
- Feather, J. 2008. *The information society: a study of continuity and change*. London: Facet Publishing.
- Filo, Breda. 1992. "Informacijska politika" *Knjižnica* 36(2): 9–27.
- Gray, John. 1988. *National information policies: problems and progress*. London: Mansel.
- Jaeger, Paul T. 2014. "Information Policy, Information Access, and Democratic Participation: The National and International Implications of Bush Administration's Information Politics" *Government Information Quarterly* 24.4: 840–859.
- Južnič, Primož. 2001. "Informacijska pismenost kot pogoj informacijske družbe." U *Digitalna knjižnica: zbornik referatov*, 27–39. Ljubljana: ZBDS.
- Montviloff, Victor. 1990. *National Information Policies: A handbook on the Formulation, Approval, Implementaion and Operation of National Policy on Information*. Paris: UNESCO. [online] <http://unesdoc.unesco.org/images/0008/000869/086995eb.pdf>. Datum pristupa: 24. 10. 2017.
- Oppenheim, Charles. 1998. "Curent UK and EU Information Policy." U *Information Policy in the electronic age*, uredila Maureen Grieves, 45–93. London: Bowker-Saur.
- Orna, Elisabeth. 2008. "Information policies: yesterday, today, tomorrow" *Journal of Information Science* 34(4): 547–565. [online] http://www.wiki.dbast.com/images/1/1a/Journal_of_Information_Science_-_Information_policies-_yesterday_today_tomorrow.pdf. Datum pristupa: 20. 10. 2017.
- Pasek, Judith E. 2015. "Defining Information Policy: Relating Issues to the Information Cycle" *New Review of Academic Librarianship* 21(3): 286–303.
- Pivec, Franci, i Šercar, Tvrtko. 1998. "Primerjalni elementi pristopa k zakonodaj o knjižnicah" *Knjižnica* 42(2–3): 53–66. [online] http://revija-knjiznica.zbds-zveza.si/Izvodi/K9823/Pivec_Sercar.pdf. Datum pristupa 19. 10. 2017.
- Preporuke za knjižnično zakonodavstvo i politiku u Europi. [online] <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/preporuke.pdf>. Datum pristupa: 20. 10. 2017.
- Reinitzer, Sigrid. 2002. "Knjižnice med Gutenbergom in Gatesom. vloga znanstvenih knjižnic v novonastajajoči medijski krajini" *Organizacija znanja* 7(3–4): 74–81. [online] http://home.izum.si/cobiss/oz/2002_3-4/html/clanek_03.html. Pristupljeno 30. 10. 2017.
- Slokar, Rajko. 1992. "Splošnoizobraževalne knjižnice in informacijska politika v lokalnih skupnosti" *Knjižnica* 36(2): 29–37.
- Tuđman, Miroslav, Boras, Damir, i Dovedan, Zdravko. 1992. *Uvod u informacijske znanosti*. Zagreb. [online] <http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/Uvod%20u%20informacijske%20znanosti/index.html>. Datum pristupa: 19. 10. 2017.

THEORETICAL REFLECTIONS ON INFORMATION POLICY IN THE CONTEXT OF LIBRARIANSHIP

Abstract

In a democratic society, promoting, respecting and linking human rights and fundamental freedoms are the fundamental tasks of each country. Involving libraries in such processes is supported by the European Union and UNESCO with various documents related to free access to information, the role of libraries in the national information policy, the role of libraries in the knowledge industry, the protection of written heritage, the development of information resources and services, the promotion of effective use of information and Fig.

Libraries, archives and museums form information policy by affecting citizen access to information. Such a policy is governed by governmental legislation (laws, rules, regulations, guidelines) that again affect the information cycle that is the creation, organization, dissemination or evaluation of information. The National Information Policy is a series of decisions made by governments that are designed to encourage better information infrastructure. It is a government instrument that will provide the best possible information network in each country. These services would have to meet the needs of the users with a certain amount of resources in complete, rapid and appropriate form. The National Information Policy covers issues related to the development of information resources and services, providing access to information, promoting effective use of information, developing and coordinating national information activities, as well as participating in international information activities.

Key words: information policy, national information policy, librarianship, freedom of information